

ששת השופרות [ארונות] שהיו במקדש, שבהן היו נותנים את כל הדמים המיועדים לקיץ המזבח].

רבי אליעזר אומר: דין קרבן אשם הרי הוא כדין קרבן חטאת, שאם התכפרו הבעלים באחר אין לו תקנה אלא — ימות הקרבן!

רבי יהושע אומר: ירעה, ויפול בו מום, ולאחר שיסתאב ימכר, ויביא הבעלים בעצמו בדמיו, בדמי פדיונו, עולה שתהיה נדבה לעצמו [ולא קיץ המזבח, שהיא נדבת הציבור].

ושני הבדלים יש בין דברי חכמים לדברי רבי יהושע: בנסכים ובסמיכה. לדברי חכמים שהעולה באה לקיץ המזבח — נסכיה קרבים משל ציבור, והוא אינו סומך ידו עליה. ואילו לדברי רבי יהושע, שהיא באה כעולת נדבה שלו — הוא מביא את נסכיה, והוא סומך ידו עליה.

ומדייקת הגמרא:

בדמיו של האדם — אין, יכול הוא להביא קרבן עולה. **אבל גופו של קרבן האשם לא יקרב עולה** [על אף שהוא עומד מעתה להקרב עולה], ואף על פי שהוא מקריבה לעצמו.

ומוכח מכאן דגזר שלא יביאנו עולה לאחר כפרה אטו לפני כפרה, שמה יטעה ויביא את האשם לעולה קודם הכפרה [ויתכפר באשם אחר] ואי אפשר לשנות זבח אחד לזבח אחר כל זמן שהזבח עומד לשמו הראשון.

ומסקנת הגמרא: **שמע מינה!**

איתיביה רב חסדא לרב הונא: שחטו בשבת, ולאחר מכן נודע שמשכו בעלים את ידם ממנו — או שמתו בעליו — חייב חטאת.

ותני עלה דמשנתנו כברייתא: ואם אירע עג-ב בחול, שלאחר שחיטה נודע שמשכו הבעלים ידיהם ממנו או שמתו [עוד לפני שחיטה] — ישרף קרבן הפסח הפסול מיד, היות שהפסול בפסח שנשחט שלא למנוייו הוא "פסולו בגופו", וכל קרבן שפסולו בגופו, וכפי שיבואר להלן, אין ממתנים בשריפתו.

פסולי הקרבנות מתחלקים לקלים ולחמורים.

הפסולים החמורים הם אלו ש"פסולו בגופו" של הקרבן, וכגון: פיגול, נותר, או טמא.

הפסולים הקלים הם אלו שפסולם אינו בגוף הקרבן עצמו אלא בדם הקרבן או בבעליו, וכגון: נשפך הדם, או שמתו הבעלים של קרבן פסח או שנטמאו אחר זריקת הדם. שהקרבן עצמו לא נפסל, היות ובשעת הזריקה הוא נשחט למנוייו כהלכה, אלא שעתה אין לו אוכלין, לפי שאינו נאכל אלא למנוייו, והם אינם יכולים לאוכלו.

הפסולים החמורים, שהם "פסולו בגופו" נשרפים מיד, אבל הפסולים הקלים אינם נשרפים אלא לאחר ש"תעובר צורתם", שתשתנה צורת הבשר, ולא יראה הבשר כמו בשעת שחיטתו.

וטעמו של דבר, שהשריפה היא בזיון לקדשים, ולכן החמירו בקדשים שפסולם קל שלא לשורפם אלא לאחר שתשתנה צורת הבשר. והשינוי נעשה על ידי שמלינים אותם, ושורפים אותם רק למחרת [וכיון

שלנו יש בהם פסול לינה, שהוא "פסולו בגופו", ומצד זה יש לשורפם למחרת מיד].

ומדייק מכאן רב חסדא שקרבן אשר חל שינוי במעמדו – אינו ראוי לשמו החדש אלא אם כן יעקרו ממנו את שמו הקודם.

שהרי קרבן פסח זה שמתו בעליו לפני שחיטה, שוב אינו יכול להקרב בקרבן פסח, אלא רק בקרבן שלמים.

ואילו היו שוחטים את הפסח הזה לשם שלמים, היה נעקר ממנו שם פסח והיה קרב בתורת שלמים. אבל עתה, שלא עקרו ממנו את שם קרבן פסח, הרי למרות ששוב אינו עומד לפסח אלא לשלמים, הרי הוא נפסל בפסול הגוף, של פסח ששחטו שלא למנוייו, ומכח פסול זה הוא נשרף מיד.

וכך הקשה רב חסדא: **אי אמרת בשלמא** שאף על גב שסתמו הוא עומד עתה להקרב שלמים, בכל זאת **בעי עקירה משם פסח**, הרי **האי** זה שלא נעקר, עדיין קרבן **פסח הוא**.

וכיון שהוא קרבן פסח **דלית ליה בעלים** – הוה ליה "פסולו בגופו", **ואמטו לחכי**, ולכן שפיר **ישרף מיד**, בלא צורך בעיבור צורה בלינת לילה.

אלא, **אי אמרת לא בעי עקירה**, ומשעה שמתו בעליו, שאינו יכול להקרב כקרבן פסח, הרי בסתמו הוא כבר עומד להקרב שלמים בלי צורך בעקירה – **מרישא**, מזמן שמתו בעליו, הוה ליה כבר קרבן **שלמים**.

ואם כן, **פסולו של קרבן זה** – **משום מאי** הוא? והרי אינו פסולו בגופו, שהרי נשחט

כקרבן שלמים, ושוב אין בו פסול של קרבן פסח שמתו בעליו.

אלא **פסולו משום דבר אחר** הוא, שאינו פסול הגוף, משום **דקא שחיט ליה לקרבן השלמים אחר תמיד של בין הערביים** [שזהו זמן הקרבת הפסח, ואילו שאר הקרבנות חייבים להביאם לפני התמיד].

ואם כן, שפסולו אינו בגופו – **עיבור צורה בעי**! שצריכים להלינו כדי שתשנה צורת הבשר, ומשהלינו אותו יש בו פסול הגוף של לינה.

דתניא: זה הכלל: כל שפסולו בגופו – ישרף מיד. ואם פסולו **בדם** וכגון שנשפך, או **בבעלים**, כגון שמתו בעליו של קרבן פסח [או נטמאן] לאחר שחיטתו – **תעובר צורתו, ויצא לבית השריפה**.

וכאן, אם תאמר שאינו צריך עקירה הרי אין פסולו בגופו, ומדוע ישרף מיד, עוד לפני עיבור צורתו?

אלא, מכח קושיה זו יש להוכיח שרב אמר את דבריו בצורה אחרת.

ולכן, **לא תימא** בדברי רב "אשם שניתק לרעה ושחטו סתם – **כשר לשום עולה**".

אלא אימא שכך אמר רב: אשם שניתק לרעה, אם **שחטו לשום עולה** – **כשר**, לפי שעקר ממנו בשחיטתו לשום עולה את שם האשם.

ומכאן יש לדייק דיוק הפוך ממה שדייקנו לפי הגירסא הקודמת:

הוא עומד לזבח שלמים, וכל החסרון שבו הוא מחמת דבר אחר, שאינו קרב לאחר התמיד אלא רק לפניו.

ומכח קושיה זו חוזרת הגמרא למהלך הראשון, וסוברת כי פסח אינו צריך עקירה, ואין ראייה מכך שדינו להשרף מיד, שהוא צריך עקירה.

אלא, אמר רב הונא בריה דרבי יהושע: לעולם אמר רב כמו שהעמדנו בתחילת הסוגיה, שאשם שמתו בעליו ושחטו סתם הרי הוא כשר לעולה, כיון שהוא עומד לאחר מיתת בעליו לקרבן עולה, גם אם לא עקרו ממנו את שם האשם, כי אין צורך בעקירה.

וזה ששינוי שהפסח שמתו בעליו ישרף מיד, שמשמע מכאן שצריך עקירה — אינו ראייה.

כי **הכא במאי עסקינן — כגון שהפרישו בעליו לקרבן פסח קודם חצות** של ערב פסח ומתו בעלים אחר חצות, שנמצא קרבן הפסח נקבע לשם קרבן פסח בשעת חצות היום של ערב פסח, שהוא זמנו.

וכיון שבשעת חצות היו הבעלים קיימים והיה הקרבן ראוי להקרבה כקרבן פסח, הוה ליה הקרבן הזה "נראה, ונדחה". שהיה ראוי בזמנו, ונדחה מפסח כאשר מתו בעליו לאחר חצות.

וכל הנראה ונדחה — שוב אינו חוזר ונראה! שכיון שנדחה בזמנו מלהקרב קרבן פסח, אין הוא חוזר להיות ראוי לקרבן בתורת זבח שלמים, ונמצא שפסולו בגופו, ולכן ישרף מיד.

ומה שמצינו כי "מותר הפסח" קרב שלמים,

אלמא, מוכח שקרבן שהשתנה מעמדו בעי עקירה, ולא עומד בסתם לשמו החדש.

ומקשינן: **ולרבי חייא בר גמרא, דאמר לעיל, בפרק תמיד נשחט [סד ב]: נזרקה מפי חבורה [והיינו, שהכל מודים בדבר זה], ואמרי:**

זה שמוכח מהמשנה שם שקרבן פסח בשאר ימות השנה צריך עקירה ולא אמרינן שבשאר ימות השנה הוא עומד בסתם לשם שלמים גם בלא עקירה, אין זו ראייה שפסח צריך עקירה, כי המשנה עוסקת בכגון שהיו בעלים של קרבן פסח טמאי מתים, ולכן לא הקריבו אותו כמועדו, ונדחין הבעלים עם קרבנם לפסח שני.

שאו אין עומד קרבן הפסח בסתם לזבחי שלמים אלא הוא עומד לפסח שני, ולכן הוא צריך עקירה אם רוצים לשנותו לזבח שלמים.

ולפי האוקימתא זאת של המשנה, מוכח כי רק האי קרבן פסח העומד לפסח שני הוא דבעי עקירה לשנותו לזבח שלמים.

הא בעלמא, כשאינו עומד לפסח שני לא בעי קרבן הפסח בשאר ימות השנה עקירה משם פסח, היות שבשאר ימות השנה הוא עומד בסתמא לשלמים, ונעקר ממנו שם פסח גם בלא עקירה.

ולפיו — **מאי איכא למימר?**

והיינו, דבריו מופרכים מכח הברייתא דלעיל, האומרת שפסח שמתו בעליו יש בו פסולו בגופו ולכן הוא נשרף מיד, ודין זה הוא רק אם פסח צריך עקירה. כי אם אינו צריך עקירה אין בו פסולו בגופו, כי בסתמא

ומקשינן: ואי משנתנו רבי אליעזר היא תקשי: קרבן הטאת נמי מחייב על שחיטתו לשם פסח, שהרי פסל את הקרבן, ואין לפוטרו מצד טועה בדבר מצוה, דהא לית ליה לרבי אליעזר ש"טועה בדבר מצוה פטור".

אלא, תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא: הא מני — יוסף בן חונאי היא!

דתנן: יוסף בן חונאי אומר: זבחים אחרים הנשחטים לשם פסח ולשם הטאת — פסולים!

אלמא, שלמים שנזבחו לשם פסח פסולו בגופו היא, וכיון שמשמתו בעליו הוא שלמים, ושחטו לשם פסח, ומשום הכי ישרף מיד.⁽¹⁾

ובענין פטורי של הטועה בדבר מצוה פטר לה יוסף בן חונאי כרבי יהושע הפוטר טועה בדבר מצוה.

רב אשי אומר תירוך אחר כדי להעמיד את דברי רב:

רב, דאמר לעיל שאין צורך בעקירה, אינו סובר כמו התנא של הברייתא ששנה כתוספת למשנתנו "בחול כי האי גוונא ישרף מיד" [שלפיו צריך עקירה, ולכן ישרף מיד כדין פסולו בגופו, משום שכל זמן שלא נעקר ממנו פסח עדיין שמו עליו, ונמצא שנשחט שלא למנוייו ונפסל בפסול הגוף].

המדובר הוא בקרבן פסח שאבד לפני חצות היום ונמצא רק אחר שחיטת הפסח, שלא קבעתו חצות, ולא נראה מעולם לשחיטת הפסח.

ופרכינן מידי הוא טעמא, הרי כל ההסבר הזה הוא אינו אלא לרב, שאמר "אשם שניתק לרעה ושחטו סתם כשר".

ולדבריו אי אפשר לתרוץ לפי הכלל שכל הנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה.

כי הא אומר רב: בעלי חיים אינם נדחים! שכל דין דיחוי שחל לעולם אינו אלא בדם או בבעלים [עיין רש"י], שאם נדחו פעם אחת, נדחו לעולם, למרות שחזרו ונראו.

אבל קרבן חי אינו נפסל מחמת דיחוי לעולם, אלא חוזר ונראה כשחולפת סיבת הדיחוי. וכאן הרי משמתו הבעלים הקרבן חי, וחוזר להיות ראוי להקריב כזבח שלמים.

אלא, אמר רב פפא: אכן, לעולם לא בעי עקירה, ובסתם הוא עומד לשלמים, ובכל זאת אם מתו בעליו בחול ישרף מיד.

כי הא מני — רבי אליעזר היא, דאמר: וכן השוחט אחרים [שלמים] לשם פסח — פסול.

ואם כן, למרות שלא צריך עקירה נפסל הקרבן, הואיל ומשמתו בעליו הוא עומד בסתמא לשלמים, ושחיטתו לשם קרבן פסח פוסלת אותו, דהוה ליה פסולו בגופו, ולכן ישרף מיד.

הפוסלת ולא העדר כונה לשמה. ועיין קהילות יעקב לזבחים סימן ב, ובמשמר הלוי לזבחים סימן ג.

1. מכאן הוכיח הגר"ז [עמוד 93] שהפסול של שלא לשמה הוא פסול הגוף, וזה מתאים להסברו שהפסול של שלא לשמה היא מחשבה

וכדבריו סובר רב.

ודוחה הגמרא את תירוצו של רב אשי:

ממאי שטעמו של רבי ישמעאל הוא משום שאין צורך בעקירה?

דילמא טעמו הוא משום דסבר לה כתנא דבי רבה בר אבוח, דאמר אפילו פסולו בגופו, כגון פסול פיגול, נמי בעי עיבור צורה, דיליף בגזירה שוה של "עון — עון" מפסול נותר, שהרי בפסול נותר עוברת צורתו.

ומוכיחה הגמרא שאכן מוכרחים לומר, שרבי ישמעאל, הסובר שהוא טעון עיבור צורה, זה מחמת שלדעתו גם פסול הגוף טעון עיבור צורה, ולא מחמת הטעם שאמר רב אשי, לפי שאין צורך בעקירה.

כי נטמאו בעלים — מאי איכא למימר?! הא בזאת ודאי בעי עקירה!

שהרי הכל מודים שבלי עקירה עדיין שם פסח עליו.

והראיה: דאמר רבי חייא בר גמדא: נזרקה מפי חבורה [והיינו, שהכל מודים בדבר זה] שהדין האמור בברייתא [בפרק תמיד נשחט] שפסח צריך עקירה, מדובר כגון שהיו בעלים של הקרבן טמאי מת, ונדחו לפסח שני, שאז עומד הקרבן לפסח ולא חל עליו שם זבח שלמים, ולכן לפי כולם צריך עקירה, ובסתם הוא קרבן פסח.

ואם כן תיקשי, מדוע אם נטמאו בעליו ונשחט לשם פסח אינו נשרף מיד, והלא פסולו בגופו הוא?!

אלא רב, דאמר אין צריך עקירה, סובר כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, ששנה בברייתא על משנתנו בצורה שונה, שלא ישרף מיד אלא צריך עיבור צורה, ולפיו אין צריך עקירה.

דתניא: רבי ישמעאל, בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, אומר: זה ששינונו במשנתנו כי השוחט את הפסח בשבת ונודע שמתו בעליו לפני שחיטה הרי הוא פטור מדין טועה בדבר מצוה, לא בכל ענין הוא נאמר.

כי אם יש שהות ביום, ויכול השוחט לברר ולידע אם משכו בעלים את ידיהם מהקרבן, או שמתו הבעלים או שנטמאו, הרי היה השוחט צריך לברר את זה, ואם לא שאל וברר אין הוא טועה בדבר מצוה, והרי הוא חייב חטאת על שחילל את השבת בשוגג, והבשר של הקרבן — תעובר צורתו בלינה, ואחר כך יוצא לבית השריפה.

ולא נאמר דין משנתנו שפטור השוחט אלא אם לא היתה שהות ביום לברר אם אכן הבעלים לא משכו ידיהם מהקרבן, ואם הם קימים, וטהורים.

ומדייק רב אשי: **מאי טעמא** סובר רבי ישמעאל, בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, שצריך הבשר עיבור צורה ואינו נשרף מיד כדין בשר שפסולו בגופו?

מאי לאו, משום דלא בעי הפסח עקירה משמשכו בעליו ידיו ממנו, אלא מאליו הוא עומד בסתם לזבח שלמים, וכששחטו אותו אין הוא נפסל בפסול הגוף [של פסח שאין לו מנויים] אלא רק בפסול אחר, שנשחט בתורת שלמים לאחר תמיד של בין הערביים.

אלא, מוכח, שלדברי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה גם פסולו בגופו טעון עיבור צורה.

אלא מחורתא, מחוור הדבר וברור שאין לתרץ כרב אשי, אלא טעמו של רבי ישמעאל הוא משום שסבר – פסולו בגופו טעון עיבור צורה. ואילו התנא ששונה ישרף מיד חולק עליו, וסובר שאינו טעון עיבור צורה.

ולתרץ את דברי רב, יש לנו לתרץ **כדשני מעיקרא**, כתירוץ לעיל, שכיון שאין הפסח צריך עקירה, הרי משמתו הבעלים או משכו ידם נעקר מהקרבת שם הפסח מאליו, והוא עומד בסתמא לשלמים, ופסול הגוף שלו הוא משום ששחט את השלמים לשם פסח. ו**יוסי בן חונאי היא**, הסובר שגם שלמים ששחטן לשם פסח נפסלים בפסול הגוף, ולכן ביום חול ישרפו מיד.

הדרן עלך אלו דברים